

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Pirkkalainen, Päivi; Pöyhtäri, Reeta

Title: Paikallisten ja turvapaikanhakijoiden kohtaamiset pienessä maaseutukunnassa ja mediassa : tapaus Kyyjärvi

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © 2022 Kirjoittajat

Rights: CC BY-NC-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Pirkkalainen, P., & Pöyhtäri, R. (2022). Paikallisten ja turvapaikanhakijoiden kohtaamiset pienessä maaseutukunnassa ja mediassa : tapaus Kyyjärvi. *Sociologia*, 59(3), 229-246.
<https://journal.fi/sociologia/article/view/125586>

Paikallisten ja turvapaikanhakijoiden kohtaamiset pienessä maaseutukunnassa ja mediassa: tapaus Kyyjärvi

Päivi Pirkkalainen & Reeta Pöyhtäri

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Abstrakti

Tarkastelemme artikkelissa tapaustutkimuksena pientä maaseutupaikkakuntaa, Kyyjärveä, jonne saapui vuonna 2015 ensimmäistä kertaa turvapaikanhakijoita ja joka nousi uutismediaan myönteisenä poikkeuksena – vieraanvaraisena paikkakuntana yleisen maahanmuuttovastaisen ilmapiirin ja turvapaikkapolitiikan kiristyessä. Analysoimme haastattelu- ja media-aineistoja hyödyntäen vieraanvaraisuutta sosiaalisina suhteina, vieraiden ja vierauden kohtaamista paikallistasolla sekä näiden mediakehystystä. Analysoimme, miten paikallisten ja turvapaikanhakijoiden välille syntyi vastavuoroisia suhteita ennakkoluuloista huolimatta, luottamuksen rakentumisen ansiosta. Nämä kohtaamiset ovat vaikuttaneet paikallisten ihmisten suhtautumiseen maahanmuuttopolitiikkaan ja heidän luottamukseensa instituutioita kohtaan. Kuvaamme kolmen uutisvaiheen kautta, miten media on aikavälillä 2015–2020 kulkenut turvapaikanhakijoihin myönteisesti suhtautuneiden ihmisten tukena Kyyjärven tapauksessa ja tuonut esiin maahanmuuttopolitiikan kritiikkiä, kuitenkin ylläpitäen samalla diskurssia ansaitsevista maahanmuuttajista. Kuvaamme paikallisten kokemusten ja mediaesitysten avulla maaseutupaikkakuntien mahdollisuuksia vastaanottaa turvapaikanhakijoita rakenteissa, jotka lopulta määrittävät vieraanvaraisuuden ja vieraiden kohtaamisten ehtoja.

ASIASANAT: kohtaaminen, luottamus, maaseutu, media, turvapaikanhakijat, vieraanvaraisuus

Johdanto

Kyyjärvi on pieni, alle 1 400 asukkaan muuttotappiokunta pohjoisessa Keski-Suomessa. Kuntaan saapui vuonna 2015 ensimmäistä kertaa turvapaikanhakijoita. Kyyjärvi nousi valtakunnallisiin uutisiin esimerkkinä vieraanvaraisuudesta otsikolla ”Kunta joka rakastui turvapaikanhakijoihin” (YLE 7.9.2016), toisin kuin moni muu paikkakunta,

joissa vastaanottokeskuksiin lenteli jopa polttopulloja.

Kyyjärven tapaus on osa laajempaa, vuoden 2015 pakolaisten vastaanottokriisiin liittyvää ilmiötä, jossa paikalliset yhteisöt ympäri Eurooppaa ottivat vastuuta turvapaikanhakijoiden vastaanotosta ja toimivat solidaarisesti heidän oikeuksiensa

puolesta, samalla kun valtiot kääntyivät kohti entistä tiukempaa maahanmuuttopolitiikkaa (Bendixsen & Wyller 2019; Fontanari & Ambrosini 2018; Horsti & Boe 2018; Lyytinen 2021; Merikoski 2021; Pirkkalainen 2021; Schwiertz & Schwenken 2020). Vuonna 2015 Suomeen saapui yli 30 000 turvapaikanhakijaa pääosin Irakista ja Afganistanista. Media ja päätöksentekijät alkoivat varsin pian käsitellä tilannetta ”pakolaiskriisinä”. Osana sen ratkaisua oikeistopuolueiden muodostama hallitus alkoi vuodesta 2015 lähtien kiristää maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaansa. Kiristysten seurauksena muun muassa humanitäärinen suojele poistui oleskeluluvan myöntämisen perusteena, maansisäisen paon perusteet negatiivisissa päätöksissä otettiin käyttöön ja oikeusavun saamista turvapaikkaprosessissa rajattiin.

Tarkastelemme tässä artikkelissa, mitä pienessä maaseutukunnassa tapahtui turvapaikanhakijoiden asettuessa sinne uudessa poliittisessä kontekstissa. Lisäksi tarkastelemme, millaisia seurauksia tapahtumilla on ollut paikallisväestölle paikkakunnan noustessa myös mediajulkisuuden kohteeksi. Kysymme artikkelissa ensinnäkin, miten vieraanvaraisuuden ja vierauden kohtaamisen prosessit toimivat Kyyjärvellä. Toiseksi kysymme, miten media kuvasi turvapaikanhakijoiden ja paikallisten asukkaiden kohtaamisia, vieraanvaraisuutta ja vierautta, ja millaista tarinaa media kertoi paikkakunnasta. Kyyjärven tapauksen kautta käsittelemme yleisemmin pienten maaseutupaikkakuntien mahdollisuuksia vastaanottaa turvapaikanhakijoita vallitsevissa alue- ja maahanmuuttopolitiisissa rakenteissa. Tapaus on esimerkki siitä, kuinka turvapaikanhakijoiden vastaanotto pienellä paikkakunnalla voi parhaimmillaan onnistua. Toisaalta tapaus osoittaa, millaista rakenteellista tukea onnistunut vastaanotto vaatisi mahdollistaakseen myös tulijoiden pysyvän asettumisen paikkakunnalle.

Pieniä paikkakuntia, niihin saapuvia turvapaikanhakijoita ja mediajulkisuutta on tutkittu aiemmin

esimerkiksi paikkakuntien uusien identiteettien luomisen ja ”maantieteellisen mielikuvituksen” näkökulmista (Nikunen 2018; 2016). Medialla on merkitys mielikuvien muokkaajana. Vaikka tiettyjä paikkakuntia on käsitelty mediassa vieraanvaraisuuden teeman kautta (Nikunen 2016; McCluskey 2019), tyypillisesti pakolaisuutisointi on keskittynyt ongelmien ja epäkohtien esittämiseen. Näin oli myös vuoden 2015-16 tapahtumien yhteydessä laajemmin (Maasilta & Nikunen 2018; Kotilainen & Laine 2021).

Aiemmissä tutkimuksissa maahanmuuttajista maaseudulla on tarkasteltu maaseudulle saapuneiden maahanmuuttajien kokemuksia heidän hyvinvoinnistaan ja maaseudulle kiinnittymistään (Davydova-Minguet & Pöllänen 2018; Pöllänen 2020), turvallisuudesta (Flynn & Kay 2017; Sotkasiira 2021a), rasimin kokemuksista (Sotkasiira 2017), kotoutuspalvelujen saatavuudesta (Sotkasiira 2018), elämästä vastaanottokeskuksissa (Haverinen 2018) sekä kiintiöpakolaisten kuumista ja hyvinvointia (Hiitola & Vähä-Savo 2021; Van Liempt & Miellet 2021). Tutkimukset ovat käsitelleet myös vastaanottajien näkökulmaa (esim. Sotkasiira 2021b). Osassa tutkimuksista huomoidaan, miten alun ennakkoluulot turvapaikanhakijoita kohtaan voivat muuttua myönteiseksi suhtautumiseksi (Bygnes 2020; Whyte ym. 2019). Jotkut tutkimukset ovat tarkastelleet avointa rasismia ja maahanmuuton vastustamista (Lems 2020; Sotkasiira & Haverinen 2016; Välimaa 2021). Esimerkiksi erään ruotsalaisen pienen paikkakunnan tapauksessa vapaaehtoisten suhtautuminen muuttui ajan myötä kielteiseksi ja he alkoivat vastustaa Ruotsin avointa pakolaispolitiikkaa (McCluskey 2019).

Tässä artikkelissa tarkastelemme vieraanvaraisuuden sekä vieraiden ja vierauden kohtaamisten dynamiikkaa maaseudun paikallisväestön näkökulmasta sekä niiden mediakäsittelyä. Nämä ovat aiheita, joita ei vuoden 2015 pakolaisten vastaan-

ottokriisin jälkimainingeissa ole vielä tutkittu syvällisesti suomalaisen maaseudun kontekstissa. Nojaamme artikkelissa sellaiseen vieraanvaraisuuden käsitteen tulkintaan, jonka avulla voi tunnistaa sosiaalisten suhteiden muuttuvan luonteen paikallisten ja vieraiden välillä (Aparna & Schapendonk 2020; Derrida 1997) ja tarkastella vieraiden vastaanottajien suhtautumista vierauteen ja erilaisuuteen. Tulkitsimme vieraanvaraisuuteen liittyviä suhteita Sara Ahmedin (2000) *strange encounters* -käsitteen avulla. Käännämme käsitteen suomeksi sekä vierauden että vieraiden kohtaamiseksi. Ahmedin käsite huomioi kohtaamisten rakenteelliset ulottuvuudet ja rajanvedot vieraiden ja ”meidän” välillä. Ahmedin ajatuksiin toiseuden tuottamisesta ja ”ksenofobian taloudesta” (Ahmed 2000, 54) liittyen tarkastelemme myös tapauksen vieraanvaraisuuden, vieraiden ja vierauden mediakehystä. Aineiston analyysi jakautuu kolmeen eri lukuun seuraten media-analysissä löydettyjä uutisoinnin ja tapahtumien päävaiheita Kyyjärven tapauksessa: 1) turvapaikanhakijoiden saapuminen; 2) vastaanottokeskuksen lakkauttaminen; 3) pakkopalautukset. Lopuksi esittelemme johtopäätökset.

Vieraanvaraisuus, vieraus ja vieraat kohtaamisissa ja sosiaalisissa suhteissa

Artikkelin teoreettisen viitekehyksen muodostaa vieraanvaraisuuden, vieraiden ja vierauden kohtaamisen käsitteet. Jacques Derrida (2000, 147) erottelee toisistaan ehdottoman, pyyteettömän vieraanvaraisuuden ja ehdollisen vieraanvaraisuuden. Ehdoton vieraanvaraisuus ei vaadi vastavuoroisuutta. Ehdolliseen vieraanvaraisuuteen taas liittyy vastavuoroisuuden oletus. Ehdottomassa vieraanvaraisuudessa isäntä ei valikoi vierastaan, sillä siihen kuuluu avoimuus ja riskin ottaminen (mt. 53-54).

Derridan (1997) mukaan vieraanvaraisuuteen perustuvissa suhteissa tulisi voida neuvotella

suhteen dynamiikasta ilman, että osapuolet pyrkivät samanlaisuuteen. Tämänkaltaista dynaamista vieraanvaraisuuden käsitettä on sovellettu tutkimuksissa, jotka tarkastelevat paikallisten ja vieraiden välisten suhteiden muutoksia (Aparna & Schapendonk 2020). Vieraanvaraisuutta on tutkittu myös siitä lähtökohdasta, miten vieraiden vastaanottajat suhtautuvat erilaisuuteen (Bendixen & Wyller 2019). Vieraanvaraisuuteen kietoutuu kysymys vieraiden ja vieraanvaraisuutta tarjoavien valtasuhteista (Bulley 2017). Nämä valtasuhteet ovat jatkuvasti muutoksessa ja liikkuvat kuulumisen ja ulossulkemisen välillä (mt.). Ne ovat osin poliittisten prosessien tuotoksia. Esimerkiksi Suomeen saapuneiden turvapaikanhakijoiden epävarmaa asemaa vieraina määrittävät pitkityneet turvapaikkaprosessit ja kiristynyt turvapaikkapolitiikka.

Tarkastelemme artikkelissamme Sara Ahmedin (2000) vierauden ja vieraiden kohtaamisen teoreettisoinnin avulla kohtaamisten rakenteellisia ulottuvuuksia ja aika- ja paikkakohtaista erityisyyttä. Ahmedin (2000, 6-9) mukaan kohtaamiset ovat aina rakenteiden välittämiä, ja vieras tunnustetaan nimenomaan lähelle tultaessa. Vierauteen liittyy muukalaisuus, väärässä paikassa oleminen ja tietyt keholliset piirteet. Vain joihinkin kehoihin merkitään vieraus ja uhkat.

Media luo kuvastoa vieraista, kuulumattomuudesta ja vierauden pelosta ja tuottaa näin ”ksenofobian taloutta” (*economy of xenophobia*) (Ahmed 2000, 54). Media voi siis tuottaa vääränlaisia ja uhkaavia ”muukalaishahmoja”. Esimerkiksi vuoden 2015 jälkeen nuorista älypuhelimia käyttävistä ja hyvin pukeutuneista turvapaikanhakijamiehistä rakennettiin uhkakuva liittyen esimerkiksi Suomen turvallisuuteen (Kotilainen & Pellander 2021). Median rooli on tiedonvälityksen lisäksi myös symbolinen ja se voi toiminnallaan vahvistaa tai kumota vallit-

sevia mielikuvia ja olla mukana rakentamassa ihmisten välistä luottamusta tai hajottaa sitä (Couldry 2012; Pöyhtäri 2014). Maahanmuuttajien mediarepresentaatioissa nousee usein esiin ansaitsevuuden teema, eli miten tietyt ominaisuudet ja toiminta, kuten lasten kanssa maahan saapuminen ja työssäkäynti, tekevät joistakin turvapaikanhakijoista hyväksyttävämpiä kuin toisista. Toisaalta tutkimukset ovat osoittaneet, että paikallistason vieraanvaraisuuden kautta muodostuneet sosiaaliset suhteet voivat haastaa median luomaa ansaitsevuuden logiikkaa (esim. Maestri & Monforte 2020).

Vieraiden ja vierauden kohtaamisessa paikallistasolla syntyy mahdollisuus vieraan hyväksymiseen osaksi meitä (Brun 2010; Lyytinen 2021). Tässä artikkelissa tarkastelemme vieraanvaraisuutta prosessina, jossa paikalliset ihmiset ja turvapaikanhakijat luovat keskinäisiä suhteita laajempien reunaehtojuen puitteissa. Ahmedin (2000) mukaan eettiset ja reilut kohtaamiset ja aito vieraanvaraisuus rakentuvat avoimuudelle. Niissä tunnustetaan vieraan erityisyys ja niissä on tilaa myös yllätyksellisyydelle. Lisäksi reilussa kohtaamisessa pystytään tunnistamaan laajemmat valtasuhteet ja rakenteet, sekä myös haastamaan niitä.

Esitämme artikkelin analyysissä, että luottamuksen rakentuessa kohtaamisissa vierauden ja vieraan positio voi muuttua ja vieraista tulla osa yhteisöä. Näihin rajanvetoihin kytkeytyy kuitenkin erilaisia valtasuhteita. Paikalliset ihmiset määrittelevät raamit sille, miten luottamus syntyy. Valtion alue- ja maahanmuuttopolitiikka puolestaan määrittää puitteet sille, kenellä on mahdollisuus jäädä maahan ja paikkakunnalle. Esitämme artikkelin analyysissä myös, miten paikalliset ihmiset yhdessä turvapaikanhakijoiden kanssa haastavat rakenteita, kuten vastustavat pakkopalautuksia ja tekevät vastarintaa maahanmuuttohallinnon logiikkaa kohtaan.

Metodit ja aineisto

Artikkeli perustuu tapaustutkimukseen Kyyjärvestä, paikkakunnasta, joka nousi vuoden 2015 pakolaisten vastaanottokriisin jälkimainingeissa valtakunnalliseen julkisuuteen vieraanvaraisen suhtautumisensa vuoksi. Tapaustutkimuksen periaatteiden mukaan hyödynnämme artikkelissa erilaisia aineistoja (Yin 2014), eli haastatteluja ja media-aineistoja. Analysoimme näitä ristiin selvittääksemme vieraanvaraisuuden ja vierauden kohtaamisen prosesseja laajempien reunaehtojuen puitteissa. Hyödynnämme kumpaakin aineistoa vastataksemme kaikkiin tutkimuskysymyksiin. Käytämme ”retrospektistä lähestymistapaa” (Nikunen 2016), eli katsomme niin haastatteluissa kuin media-aineistoissakin ajassa taaksepäin ymmärtääksemme vieraanvaraisuuden ja vierauden kohtaamisen prosesseja, niihin liittyviä dynaamisia sosiaalisia suhteita, niitä määrittäviä rakenteita sekä mediahuomion vaikutuksia paikallisiin ihmisiin pidemmän ajan kuluessa.

Haastattelimme tutkimukseen yhteensä 18 henkilöä, joista 11 oli turvapaikanhakijoiden parissa vapaaehtoistyötä tehnyttä paikallista asukasta. Lisäksi haastattelimme kolme kunnan edustajaa, vastaanottokeskuksen johtajan ja kolme paikallismedian toimittajaa. Osan haastatteluista teimme vuonna 2017 ja loput vuosina 2020–2021¹. Ensimmäiset haastatteluista tehtiin melko tuoreeltaan tapahtumien jälkeen ja osin kun haastatteluissa käsiteltyjä aiheita vielä elettiin läpi. Toisessa vaiheessa haastatteluissa palattiin tapahtumiin

1 Vuoden 2017 haastattelut teki Reeta Pöyhtäri ja vuoden 2020–21 puolestaan Päivi Pirkkalainen. Rekrytoimme haastateltavat ottamalla suoraan yhteyttä kunnan päättäjiin, toimittajiin ja paikkakunnalla vapaaehtoisina toimineisiin henkilöihin. Ensimmäisenä otimme yhteyden ihmisiin, jotka olivat asettuneet julkisuuteen asian tiimoilta, ja lumipallomenetelmällä heidän kautta saimme uusia haastateltavia. Näin ollen saimme haastateltavaksi myös ihmisiä, jotka eivät ole olleet julkisuudessa asian tiimoilta.

jo useita vuosia taakse katsoen. Haastattelumateriaalissa haastateltavat muistelevat tilanteita ja kokemuksiaan turvapaikanhakijoiden kanssa, jolloin he reflektivat ja uudelleenarvioivat menettelyä.

Kolmessa haastattelussa oli läsnä kaksi haastateltavaa, muut haastatteluista olivat yksilöhaastatteluja. Kaikista haastateltavista naisia oli yhdeksän ja miehiä yhdeksän, ja he olivat 45-80 vuotiaita. Haastattelut kestivät 40 minuutista 130 minuuttiin, ja ne on litteroitu kokonaan tai soveltuvin osin. Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja, joissa kysyimme tietyistä teemoista, mutta haastateltavat puhuivat muistakin, heidän näkökulmastaan tärkeiksi koetuista asioista turvapaikanhakijoihin liittyen.

Vuoden 2017 haastattelut toteutettiin kasvokkain, vuoden 2020-21 haastattelut koronaviruspandemian aiheuttaman poikkeustilan takia pääosin etäyhteyksin. Artikkelissa viittaamme yksityishenkilöihin peitenimillä mainitsematta ikää, ammattia tai muita yksityiskohtia, jotta heidän henkilöllisyytensä ei paljastuisi. Ainoastaan kunnanjohtajan ja toimittajien haastatteluihin viitattaessa mainitsemme ammatin julkisen tehtävän vuoksi. Koska jotkut kyyjärveläiset ovat asettuneet julkisuuteen aihepiiriin tiimoilta lupautumalla median haastateltaviksi, täysi anonymisointi ei välttämättä ole mahdollista. Olemme kuitenkin analyysissä erottaneet haastattelulainaukset ja media-aineistoviittaukset toisistaan, joten artikkelin perusteella ei ole mahdollista jäljittää, keitä haastateltavat ovat. Olemme olleet yhteydessä haastateltaviin, joiden lainauksia olemme käyttäneet. He ovat lukeneet artikkelin ja saaneet määritellä millaisia haastattelulainauksia missäkin asiayhteydessä on heille sopivaa julkaista. Analysoimme haastattelut luokittelemalla teemoja vieraanvaraisuudesta ja kohtaamisista media-aineiston pohjalta identifiointeihin vaiheisiin.

Media-aineisto koostuu sanomalehtien uutis- ja paikallisesta, aluellisista ja valtakunnallisista sanomalehdistä ja YLE:n uutisista. Keräsimme YLE:n, Helsingin Sanomien, Iltasanomien, Maaseudun Tulevaisuuden ja Keskisuomalaisen verkkojulkaisuista artikkeleita hakusanoilla ”Kyyjärvi ja turvapaikanhakijat”, ja osin saimme juttuja pyytämällä niitä toimittajilta ja haastateltavilta, jotka ovat vieneet turvapaikkatapausta mediaan. Analysoimme 41 uutisartikkelia, joihin viittaamme tekstissä median nimellä ja julkaisupäivämäärällä. Median symbolinen rooli ihmisten, paikkakunnan ja lopulta kansakunnan itseymmärryksen rakentajana on tärkeä, joten olemme kiinnostuneita siitä, millaista tarinaa paikkakunnasta kerrottiin ja miten media kuvasi vieraanvaraisuutta sekä turvapaikanhakijoiden ja paikallisten asukkaiden kohtaamisia. Median kuvaukset ovat osaltaan saattaneet vaikuttaa haastateltujen tulkintoihin tapahtumista.

Analysoimme media-aineiston käyttämällä metodina laadullista sisällönanalyysiä (Tuomi & Sarajärvi 2018). Uutisjutuista analysoimme otsikot ja sisältöjen pääviestit. Näin identifioimme media-aineistosta kolme erillistä vaihetta, jolloin Kyyjärvi nousi mediahuomion kohteeksi turvapaikanhakijateemalla: 1) turvapaikanhakijoiden saapuminen loppuvuonna 2015 ja paikallisten vieraanvarainen vastaanotto; 2) Kyyjärven vastaanottokeskuksen lakkauttaminen ja päätöksen paikallinen vastustaminen vuonna 2016; ja 3) turvapaikanhakijoiden pakkopalautukset vuonna 2017. Näiden vaiheiden paikantamisen jälkeen tarkastelimme valittuja mediatekstejä lähemmin sisällönanalyysin keinoin analysoiden niitä rinnan haastatteluaiheistojen kanssa kiinnittämällä huomiota kohtaamisten ja vieraanvaraisuuden teemoihin tapahtumien eri vaiheissa. Analyysiluvussa tarkastelemme, millaisena vieraanvaraisuuden prosessit eri vaiheissa nostettiin esiin sekä paikallisten omista kuvauksista että mediateks-

teissä ja yhdistämme havaintojamme teoreettiseen luentaan vieraanvaraisuuden ja vieraiden kohtaamisen käsitteistä.

Turvapaikanhakijoiden saapuminen Kyyjärvelle: vieraanvaraisia kohtaamisia ja luottamuksen rakentamista

Ehdotus vastaanottokeskuksen perustamisesta tuli Kyyjärven kunnanhallituksen ja -valtuuston käsittelyyn marraskuussa 2015. Tiukan keskustelun jälkeen valtuusto äänesti kunnanhallituksen esityksen mukaisesti äänin 7-10 sen puolesta, että kunta vuokraisi asuntoja vastaanottokeskuksen tarpeisiin. Näin Kyyjärvelle perustettiin marraskuussa 2015 Saarijärven vastaanottokeskuksen sivupiste. Ensimmäiset turvapaikanhakijat saapuivat joulukuun lopussa.

Haastateltavien mukaan kunnalla oli asian suhteen suuria toiveita. Vieraanvaraisuus alkoi siis alusta saakka rakentua maaseutu- ja aluepoliittisten reunaehtojen puitteissa, eikä niinkään turvapaikanhakijoiden suojeluntarpeen näkökulmasta. Toiveissa oli saada muuttotappiokuntaan uusia asukkaita ja ihmisten tuloa paikkakunnalle kehitettiin hyötynäkökulmasta (vrt. Sotkasiira 2021b). Vastaanottokeskuksen perustamista puoltaneet vetosivat argumenteissaan asian olevan kunnalle tuottoisa: valtiolta saataisiin vastaanottotoimintaan tukia sekä turvapaikanhakijoiden saadessa pakolaisstatuksen, heistä tulisi uusia kuntalaisia turvaamaan pienen kunnan palveluja ja paikkaamaan muuttotappiota. Haastateltavien mukaan asia herätti alussa kuntalaisissa paljon vastustusta ja epäilyjä: silloinen kunnanjohtaja kertoi saaneensa puheluita, joissa uhattiin muuttaa pois paikkakunnalta, mikäli turvapaikanhakijat tulevat. Yhteydenottojen taustalla olivat huolet mahdollisista turvallisuushkista. Kuntapäätäjät kuitenkin osoittivat asialle vahvaa tukea, vetosivat ihmisten auttamishaluun ja järjestivät

yhdessä vastaanottokeskuksen kanssa tiedotustilaisuuden.

Turvapaikanhakijoiden tuloon valmistautumisesta ja heidän asettumisestaan vastaanottokeskukseen uutisoitiin paikallisesti ja alueellisesti (Viispiikkinen 3.12.2015, 14.1.2016; KSMML 18.12.2015). Näin ihmisille tarjottiin mahdollisuus seurata tapahtumien kulkua. Ensimmäisissä jutuissa kuvattiin enimmäkseen käytännön järjestelyjä, mutta myös kiiteltiin paikallisten vieraanvaraisuutta ja auttamishalua: turvapaikanhakijoiden käyttöön oli hyvin onnistuneessa keräyksessä toimitettu runsaasti kalusteita, vaatteita ja muuta tarpeellista. Ystäväperheitäkin oli löytynyt hyvin etenkin perheille. 14.1.2016 päivätyössä jutussa haastatellaan afganistanilaisia turvapaikanhakijamiehiä, jotka kehuvat kyyjärveläisten ystävällisyyttä ja kertovat saaneensa paikallisia ystäviä. Yhdessä on käyty pelaamassa, ja miehet ovat vierailleet paikallisten kodeissakin. Artikkelin korostaa kohtaamisten vastavuoroisuutta kertomalla, että turvapaikanhakijat ovat mukavaa porukkaa ja että lapset sulattivat kaikkien sydämet – samalla kiitellen paikallisten vieraanvaraisuutta ja myönteistä suhtautumista tulijoihin.

Ennen varsinaista paikallisten ja turvapaikanhakijoiden kohtaamista odotukset turvapaikanhakijoita kohtaan tulkitsemme Derridaa (2000) mukailleen ehdolliseksi vieraanvaraisuudeksi. Haastateltavien mukaan kuntaan toivotettiin erityisen tervetulleiksi lapsiperheitä, sillä perheiden ajateltiin asettuvan kuntaan lasten takia, joista myös tulisi uusia koululaisia. Toisaalta perheitä ei nähty turvallisuushkana vaan ”aitoina” turvapaikanhakijoina ja lähtömaidensa olosuhteiden uhreina. Vieraanvaraisuuden ehdollisuus näkyi myöhemmin myös ystäväperhetoiminnassa. Haastateltavat kuvaavat, miten perheille oli tarjolla innokkaita paikallisia ystäviä jopa siinä määrin, että jokainen kuntaan saapunut perhe sai monta paikallista tukihenkilöä, kun taas yksin tulleiden

nuorten miesten kanssa toimi vain muutama vapaaehtoinen.

Ennen turvapaikanhakijoiden saapumista turvapaikanhakijoihin liittyi ennako-oletuksia vieraista muukalaisina ja siten mahdollisena uhkana. Ahmedin (2000) ”ksenofobian taloutta” mukaillen tulkitsemme, että paikallisten asenteita värittä median ja sosiaalisen median luoma kuva varsinkin nuorista yksintulleista miehistä turvallisuusuhkana. Tähän uhkaan vedottiin myös vastaanottokeskusta vastustaneissa puheenvuoroissa (myös Nykänen ym. 2019). Valtakunnallisessa uutismediassa käytiinkin juuri vuodenvaihteessa 2015-16 keskustelua turvapaikanhakijoiden oletetuista turvallisuusuhkista, kuten raiskausrikoksista, ja sosiaalisen median keskustelu aiheesta oli rajua ja huhupuheiden täyttämää (Pöyhtäri 2018). Kuten haastateltava Jarmo toteaa: ”itse olin asiaa vastaan siinä vaiheessa, en tiennyt [turvapaikanhakijoista] mitään, ja etsin tietoa internetistä. Sieltä tullut tieto lisäsi pelkoja”.

Samaan tapaan kuin tutkimuksessa Tanskan maaseudulta (Whyte ym. 2020, 1954), alun skeptisyyden jälkeen paikalliset muovasivat yhteisen, käytännöllisen suhtautumistavan vastaanottokeskuksen perustamista kohtaan. Tämä ei toki tarkoittanut, että jokainen paikallinen suhtautui asiaan suopeasti. Haastateltavat kuvaavat, miten kylänraitilla kävelevät ”poikaporukat” herättivät alkuun pelkoa ja turvattomuuden tunnetta.

Varsin pian turvapaikanhakijoiden saapumisen jälkeen vastaanottokeskuksen henkilökunta, joukko vapaaehtoisia kyläisiä ja seurakunnat aloittivat aktiivisen toiminnan turvapaikanhakijoiden ja paikallisten kohtaamisten mahdollistamiseksi. Vastaanottokeskus organisoivat turvapaikanhakijoiden talkootyötä ja ystäväperhetoimintaa. Luterilainen kirkko ja helluntaiseurakunta järjestivät tilaisuuksia, jotta uudet tulijat tutustuisivat paikallisiin ja organisoivat ruoka-apua. Lapset

pääsivät nopeasti kouluun ja heille perustettiin oma suomen kielen ryhmä. Kunta haki kotoutumisrahaa, jonka turvin järjestettiin kotoutumis- ja harrastustoimintaa. Yksintulleille nuorille järjestettiin jalkapalloa, naisille ja lapsille uimakoulu ja kielikoulu, ja naisille perustettiin kokkikerho. Yhdessä harrastaminen mahdollisti uusia kohtaamisia turvapaikanhakijoiden ja paikallisten välillä myös tilanteessa, jossa yhteistä kieltä ei ollut. Kohtaamiset harrastuksissa loivat mahdollisuuden luottamuksen rakentumiseen paikallisten vapaaehtoisten ja turvapaikanhakijoiden välillä. Tulkitsemme tässä luottamusta prosessina, jota pitää rakentaa ja ylläpitää, ja joka voi myös johtaa epäluottamukseen (Möllering 2006; Seligman 2000). Haastateltavien mukaan paikallisista vapaaehtoisista tuli tärkeitä sillanrakentajia nimenomaan luottamuksen rakentamisen ja ylläpitämisen kannalta turvapaikanhakijoiden ja muiden kyläläisten välille, erityisesti sellaisten, jotka suhtautuivat uusiin tulijoihin ennakkoluuloisesti.

Paikallismedian kuvaus onnistuneesta vastaanotosta puolestaan osaltaan vahvisti kuntalaisten ja tulijoiden vastavuoroista yhteistoimintaa ja lujitti paikallisten luottamusta uusiin tulijoihin. Paikallismedia ei tavoitteellisesti pyrkinyt luomaan kuvaa Kyyjärvestä myönteisenä poikkeuksena, vaan halusi kuvata asioiden luonnetta todenmukaisesti, kuten paikallislehden toimittaja kertoo: ”Niin, se vaan suju siellä niin älyttömän hyvin. Mut se ei ollu meiän tietonen valinta kylläkään siitä että, vaan kirjoitetaan positiivisia asioita siitä”. Paikallismedian rooli liittyy laajemmin paikallisen identiteetin myönteiseen ylläpitoon ja vahvistamiseen. Tätä ajatellen sille ei olisi ollut luontevaakaan kuvata asioita kielteiseen sävyyn (Jenkins & Nielsen 2020). Median nimittämän ”pakolaiskriisin” alkuvaiheissa suomalaismedia yleisemminkin kertoi asioista lähinnä viranomaisten tietojen varassa sen sijaan, että se olisi aktiivisesti lähtenyt penkomaan mahdollisia epäkohtia (Ojala & Pöyhtäri 2018).

Kunnan, seurakuntien ja vapaaehtoisten kyläläisten lisäksi Kyyjärvellä toimiva betonitehdas alkoi keväällä 2016 tarjota turvapaikanhakijoille mahdollisuutta työkokeiluun. Työnantajalla oli tarve saada uusia työntekijöitä työvoimapulasta kärsivälle alalle. Työn kautta syntyi edelleen uusia kohtauksia paikallisten tehtaantönteekijöiden ja turvapaikanhakija-työntekijöiden välille.

Negatiiviset asenteet turvapaikanhakijoita kohtaan hälvenivät entisestään ja monen vastaanotokeskuksen perustamista vastustaneen mielipide kääntyi, kuten Jarmo toteaa: ”minunkin piti todeta, että olin väärässä”. Pelkojen ja ennakkoluulojen hälveneminen liittyi nimenomaan turvapaikanhakijoiden omaan toimintaan: ”he ovat itse ansainneet sen, että heidät on otettu hyvin vastaan, he käyttäytyivät niin hyvin”. Luottamus syntyi tässä tapauksessa käytökseen kohdistuvan odotuksen täyttymisenä (Offe 1999, 47). Jarmo kuvaavaa, miten erityisesti työn tekeminen edesauttoi paikkakunnalla laajemmin turvapaikanhakijoiden hyväksymistä. ”Suomalainenhan arvostaa sitä, että ihminen yrittää tehdä töitä eikä makaa vastaanotokeskuksessa, se on varmin tie mennä eteenpäin”, Jarmo toteaa.

Palkkatyön kautta on mahdollisuus siis kuulua ”meihin”, kuten myös Haapajärvi ynnä muut (2020) tutkimuksessaan kuulumisen käytännöistä Helsingin monietnisisillä alueilla toteavat. Turvapaikanhakijoiden talkootyössä ja betonitehtaalla työssä syntyneet kohtaukset olivat tekijöitä, joiden kautta myös paikallismediat kehystivät uutisia uhkaavasta vastaanotokeskuksen lakkauttamisesta kesäkuussa 2016. Juttujen mukaan kyyjärveläiset eivät halua luopua työteliäistä, ”hyvistä tyypeistä”, jotka ovat olleet kunnalle varsinainen piristysruiske ja joista on tullut heille kuin ”omia poikia” (KSML 1.6.2016; Viispiikkinen 2.6.2016).

Vieraista turvapaikanhakijoista, potentiaalisista muukalaisista, tuli läheisempiä ja vähemmän-

pelottavia vieraita, kun heidän toiminnassaan tunnistettiin tuttuja arvoja. Tämä mahdollisti luottamuksen rakentumisen yhteisten arvojen, kuten ahkeruuden ja työteliäisyyden perusteella (Seligman 2000). Turvapaikanhakijoiden osoittama työteliäisyys ja sen korostaminen mediassa voidaan nähdä osoituksina ”paikallisen elämäntavan omaksumisesta ja moraalisen koodiston kunnioittamisesta” (Haapajärvi ym. 2020, 22). Turvapaikanhakijoiden hyväksyminen työn kautta liittyy maahanmuuttajien ansaitsevuu-teen, jonka ideaalia ja diskurssia voivat ylläpitää niin viraomaiset ja avustustoimintaan organisoituneet vapaaehtoisetkin kuin maahanmuuttajat itse (Lyytinen 2021).

Aikaa myöten ystäväperhetoiminnassa ja työpaikalla alkaneista kohtauksista syntyi läheisiä ystävyys-suhteita, joissa ylitettiin vierauden rajat. Osa haastateltavista kuvaa näiden suhteiden muistuttavan jopa perhesiteitä, joissa molemminpuolinen luottamus syventyy ja joista paikalliset kokevat saavansa paljon sisältöä elämäänsä, kuten Sanna toteaa: ”mä oon saanut niistä niin paljon, mä oon saanu niistä perheen ja mä kun en ole vielä mummo niin mä saan olla näille lapsille mummo”.

Ihmissuhteiden syventymiseen liittyi myös Ahmedin (2000) kuvaaman reilun ja eettisen kohtaamisen piirteitä, eli avoimuutta vieraanvaraisuuden kohteen erityisyydelle ja kohtaamisen laajemmille rakenteille. Moni haastateltava kertoi, miten ystävyys-suhteiden välityksellä he ymmärsivät turvapaikanhakijoiden lähtömaiden konfliktien vakavuuden ja toisaalta Suomen turvapaikkapolitiikan epäkohdat, kuten Terttu kuvaava:

me on luotettu siihen mitä turvapaikanhakijat ovat meille kertoneet, siihen nähden jotkin päätökset on tuntuneet vääriltä. Suomalaisena on tottunut luottamaan ihmisten puheisiin niin se on vähän ristiriitainen ajatus, että onko viranomaisen oi-

keasti saanut lähtömaasta riittävän tarkasti tietoa vai onko se vain mututuntumalla tehty päätös?

Moni haastateltava kuvasi kokeneensa maailmankuvansa avartumista, kuten Kalevi toteaa:

ne on antanut meidän elämään virikkeitä ja mielenkiintoa ja näkemystä että meitä ihmisiä täällä maapallolla asuu muuallakin, ja kaikki kohtalot etteivät ole samanlaisia kuin täällä Kyyjärvellä, kaikilla ei ole niin hyvin. Mekin ollaan oltu saamassa, ommaa itteämme olemme joutuneet mitaamaan, että ihmisiä on muuallakin.

Kyyjärven vastaanottokeskuksen lakkauttaminen vuonna 2016: paikallisten turvapaikanhakijoiden puolustaminen nousee valtakunnalliseen mediaan

Aiemmissa pakolaisaktivismia käsittelevissä tutkimuksissa on todettu, että läheisissä ihmissuhteissa epäsymmetrinen valtasuhde ”autettavan” ja ”avunantajan” välillä voi kaventua (Horsti & Boe 2018; Merikoski 2022). Vaikka Kyyjärvellä läheisten ihmissuhteiden muotouduttua hierarkiat valtasuhteissa kaventuivatkin, epävarma asema ja pitkä turvapaikkapäätösten odottaminen pitivät turvapaikanhakijoita rakenteellisesti vieraina. Kyyjärven turvapaikanhakijat olivat monessa käytännön asiassa riippuvaisia paikallisten avusta. Haastateltavien mukaan turvapaikanhakijoiden elämä syrjässä kaupungeista ja palveluista oli hankalaa ilman autoja ja ajokortteja. Paikalliset vapaaehtoiset tarjosivat kuljetusapua turvapaikanhakijoiden tarpeisiin kuskamalla heitä turvapaikkakuulusteluihin suurempiin kaupunkiin ja kauppareissuille etnisiin kauppohin.

Samaan aikaan kun yhteistä elämää rakennettiin vuoden 2016 keväällä, Maahanmuuttovirasto (Migri) teki päätöksen Kyyjärven vastaanottokeskuksen lopettamisesta. Paikallisille paljastui, että

Suomen harjoittama turvapaikkapolitiikka ei tukenut ruohonjuuritasoa kohtaamiselle perustuvaa toimintaa, vaan toimi lähes päinvastaisesti. Kuten aiemmassakin tutkimuksessa on todettu, turvapaikanhakijoita alettiin siirrellä paikkakunnalta toiselle, ja tämä vaikeutti yhteisöihin kiinnittymistä (Niemi & Siirto 2019).

Joukko paikallisia nousi näkyvästi vastustamaan lakkauttamispäätöstä. He organisoivat adressin ja mielenilmauksen vastaanottokeskuksen puolesta ja hyödynsivät uutismediaa. Asiasta uutisoitiin muun muassa seuraavin otsikoin: ”Paikalliset tempaisevat keskuksen puolesta” (K SML 1.6.2016), ”Kyyjärveläiset vastustavat vastaanottokeskuksen sulkemista – ’Perheet ja pienet lapset sulattivat sydämet’” (HS 4.6.2016). Näissäkin jutuissa kerrottiin paikallisten ja tulijoiden haastatteluiden avulla molemminpuolisesta kiintymisestä lyhyessä ajassa, yhteisöllisyydestä, yhteisestä tekemisestä ja kohtaamisista. Myös juttujen kuvitus, jossa esitellään rinnan hymyileviä turvapaikanhakijoita ja paikallisia, tukee käsitystä jaetusta ilosta. Tekstit korostivat Kyyjärven poikkeuksellista onnistumista vieraanvaraisessa vastaanotossa ja kotouttamisessa, ja toivetta saada pitää kiinni turvapaikanhakijoista, erityisesti lapsiperheistä ja työssäkäyvistä. Jutuissa kerrotaan Kyyjärven olevan turvapaikanhakijoille turvallinen, ystävällinen ja hyvä paikka.

Syksyllä 2016 paikalliset ihmiset asettuivat selkeästi vastaanottokeskuksen lakkautuspäätöstä vastaan toimittamalla adressin sisäministerille. Samalla valtakunnallinen uutismedia jatkoi paikallismedian aloittamaa myönteistä kyyjärveläisten ja turvapaikanhakijoiden kohtaamisen ja vieraanvaraisen vastaanoton tarinaa (YLE 7.9.2016, HS 30.9.2016; IS 30.9.2016 ja 2.10.2016). Tässä vaiheessa Kyyjärven tapausta kuvattiin jo ”ihmeenä” ja muun muassa sanoin ”kantasuomalaisen ja pakolaisten odottamaton rakkaustarina” (IS 2.10.2016). Jutut toivat toistuvasti esiin, että Kyy-

järvelläkin aluksi suhtauduttiin turvapaikanhakijoihin kielteisesti, mutta työteliäitä ja ystävälliset tulijat ja yhteiset kohtaamiset ovat muuttaneet näkökantoja. Nyt turvapaikanhakijoista ei haluttaisi luopua. Media kehysti vieraavaraisuutta vastavuoroisena suhteena käyttämällä muun muassa otsikkoa ”Kunta, joka rakastui turvapaikanhakijoihin – ’On meiltä pois, jos he lähtevät’” (YLE 7.9.2016). Vaikka jutut ovat hyvin myönteisiä, ne esittävät myös stereotyyppisen ajatuksen siitä, että asiat olisivat voineet mennä huonosti-kin tai odotusarvoisesti näin melkein olisi pitänytkin käydä. Poikkeuksellista juttujen mukaan on, kuinka voimallisesti ihmiset ovat kiintyneet toisiinsa ja kuinka hyvin asiat ovat sujuneet. Osallisten suulla media kertoo, että onnellinen lopputulos johtuu nimenomaan myönteisistä kohtaamisista, joista on kiittäminen sekä tulijoita että paikallisia.

Tunnepitoisten ja vastavuoroisten suhteiden korostamisen lisäksi valtakunnallinen media toi vahvasti esiin turvapaikanhakijoiden työssäkäyntiä (YLE 7.9.2016; IS 2.10.2016). Useat turvapaikanhakijat olivat päässeet työhön kiinni ja halusivat jäädä. Samoin nostettiin esiin työvoimapula erityisesti betonitehtaalla, jota paikkaamaan tarvittaisiin turvapaikanhakijoita. Jutuissa työnteolla todisteltiin paitsi turvapaikanhakijoiden kotoutumisen onnistumista ja paikallisiin luotuja vahvoja siteitä, myös pyrittiin osoittamaan, että turvapaikanhakijat työtätekevinä ja ahkerina ansaitsisivat luvan jäädä maahan. Kehystys ei ole poikkeuksellinen, sillä työnteke on ollut mediasa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa yleisesti maahanmuuttajuuteen liitettävä stereotyyppinen ihanne: maahanmuuttaja on tervetullut, jos hän on työtätekevä ja siten yhteiskunnalle hyödyllinen, eikä kustannustekijä (esim. Pöyhtäri 2014). Kuntalaisten vastarinta vastaanottokeskuksen lopettamiseen tuotti tulosta: vaikka Migrin päätös lakkauttaa Kyyjärven vastaanottokeskuksen sivupiste jäi voimaan, tehtiin syksyllä 2016 erityis-

järjestely, jonka turvin turvapaikanhakijat saivat jäädä kuntaan odottamaan lupapäätöksiään.

Valtakunnalliseen mediaan nousi loppuvuonna 2016 myös Kyyjärven saamat palkinnot turvapaikanhakijoiden eteen tehdystä työstä. Kyyjärvelle myönnettiin Amnestyn Kynttiläpalkinto ja Sandankomitean rauhanpalkinto joulukuussa 2016, ja vielä 2017 SPR:n Ennakkoluuloton edelläkävijä-tunnustus (YLE 7.12.2016; 8.12.2016; 21.3.2017). Palkinnoista kertovissa uutisissa nostetaan esiin kyyjärveläisten poikkeuksellinen asennemuutos ja esimerkillinen toiminta hädänalaisten pakolaisten vastaanotossa. Kyyjärvestä alkoi siis muodostua mediaan turvapaikanhakijoiden vastaanottamisen mallitapaus, josta muidenkin kuntien tulisi ottaa oppia. Aiemmalla mediahuomiolla on todennäköisesti ollut merkitystä ainakin siinä, että Kyyjärven toiminta on noussut valtakunnalliseen tietoisuuteen ja tullut myös palkituksi.

Haastateltavat kertoivat, että Kyyjärven saamat palkinnot ja myönteinen käsittely valtakunnan mediassa loivat osaltaan odotuksia siitä, että paikkakunnalle tulleet turvapaikanhakijat myös saisivat jäädä rakentamaan elämänsä Kyyjärvelle. Näihin odotuksiin nähden haastateltavat kuvasivat, miten turvapaikanhakijoiden saamia pääosin negatiivisia turvapaikkapäätöksiä tulkittiin hämmennyksen vallassa. Vain harva Kyyjärvelle saapunut turvapaikanhakija sai positiivisen päätöksen turvapaikkahakemukselleen. Haastateltavat kertovat, että turvapaikanhakijat antoivat heille luettavaksi negatiivisia turvapaikkapäätöksiään ja haastattelujen kirjallisia versioita erityisesti sellaisissa tapauksissa, joissa päätös ei heidän mielestään ollut oikeudenmukainen. Valtaosalle haastateltavia nämä olivat ensimmäisiä kohtaamisia koskaan turvapaikkajärjestelmän ja -politiikan kanssa. Haastateltavien mukaan päätöksiä lukiessa alkoi paljastua juuri tehtyjen turvapaikkapoliittisten kiristysten vaikutukset, muun muassa kielteisissä turvapaikkapäätöksis-

sä käytettävä sisäisen paon periaate. Terttu kuvaa ihmetystään:

päätöksissä usein todettiin, kyllä me uskomme, että tämä on mennyt juuri näin mutta emme anna teille turvapaikkaa, vaikka on ollut selkeää hengenvaaraa. Se on tuntunut käsittämättömältä, että voit kuitenkin mennä sen maan pääkaupunkiin, vaikka se on satoja kilometrejä omasta kotipaikasta, ja siellä ei ole mitään turvaverkkoa tai mitään, että nämä on tunteet vääriltä [päätoksiltä].

Vieraiden kohtaamisten kautta paikallisille ihmisille on avautunut elämään ennen kuulumattomia rakenteita ja epäkohtia. Ahmedia (2000) mukailen kohtaamisiin on liittynyt avoimuutta turvapaikanhakijoiden tilanteiden erityisyydelle. Niissä avautuneet turvapaikkapolitiikan epäkohdat ovat olleet yllätyksiä ja kohtaamisten kautta on siirrytty laajempien rakenteiden tunnistamisen lisäksi niiden uudelleen arviointiin (Ahmed 2000, 152). Turvapaikanhakijoiden ja paikallisten asukkaiden välisen luottamuksen rakentuminen alkoi pikkuhiljaa muuttaa paikallisten ihmisten luottamuspositiota instituutioita kohtaan ja sai heidät miettimään vaihtoehtoisia oleskelun lailistamisen muotoja karkotusuhan alla oleville turvapaikanhakijoille. Kyyjärvellä merkittävässä työllistäjän roolissa paikallinen betonitehdas tarjosi työpaikan monelle miehelle. Tehtaan työpaikasta tuli siten hetkellinen ulospääsy akuuttiin karkotusuhkaan. Työnantaja, työntekijät ja heidän paikalliset ystävänsä törmäsivät kuitenkin pian turvapaikanhakijoiden työperäisten oleskelulupien monimutkaiseen byrokratiaan, sekä perheenjäsenten ongelmiin maassaolotuksen virallistamisessa. Lähes kaikilla tehtaalte palkatuista miehistä oli turvapaikkaprosessi kesken, kun työlupaa alettiin hakea. Haastateltavien mukaan myös työnantajalle EU:n ulkopuolisen työvoiman palkkaamiseen liittyvät työlupa-asiat ovat erittäin monimutkaisia ja työläitä, erityisesti kun määräaikaisissa työsuhteissa olleiden turva-

paikanhakijoiden kohdalla työlupia piti pahimmillaan hakea monta kertaa vuodessa.

Pakkopalautus ja muut maahanmuuttohallinnon epäkohdat: institutionaalisen luottamuksen mureneminen

Monimutkaiset työlupa- ja turvapaikkapolitiikkaan liittyvät epäkohdat tulivat vuoden 2016 ja 2017 aikana tutuiksi haastateltaville. Heille kävi selväksi, että määräaikaiset työluvat eivät olleetkaan yksinkertainen vastaus karkotus- ja käännytysuhkaan. Epäkohdat nousivat myös valtakunnallisen mediahuomion kohteeksi erityisesti vuoden 2017 aikana. Syksyllä 2017 uutisoitiin näkyvästi pakkopalautustapaus, jossa poliisi tuli hakemaan tehtaassa työskennellyttä miestä ja hänen perhettään. Perheen äiti ja vauva pakenivat poliisilta, ja perhe hajosi pakkopalautuksessa, kun isä ja 2-vuotias lapsi vietiin säilöönottokeskukseen. Myöhemmin poliisi luopui maastapoistamisesta perheyhteyden säilyttämiseksi, sillä äiti ja vauva pysyivät piilossa.

Tapauksesta uutisoitiin monessa eri mediassa: Ylen ja alueellisen sanomalehden Keski-Suomalaisen lisäksi Iltasanomat ja esimerkiksi MTV3 raportoivat tapauksesta ja sen kulusta: "Äiti ja vauva pakenivat pakkopalautusta Kyyjärvellä (15.9.2017)", "Kyyjärven pakkopalautus puhuttaa viranomaisia - työ Suomessa voi olla syy siirtää paluulentoa" (YLE 7.9.2017), "Afgaaniperheen pakkopalautus keskeytettiin Kyyjärvellä" (KSM 6.9.2017). Jutuissa tuotiin esiin tapahtumien draamaattisuus, poliisin yllättävä päätös noutaa isä työpaikaltaan ja lapsi päiväkodista, äidin ja vauvan piiloutuminen ja perheen hajoaminen sekä kyläläisten järkytys. Käsittelyssä oli myös tilanteen järjettömyys: perhe on saanut kielteisen turvapaikkapäätöksen, mutta isällä on hyvin todennäköisesti myönteiseen oleskelupäätökseen johtava työlupaprosessi kesken. Tämä esitettiin medias-

sa erityisesti Kyyjärven silloisen kunnanjohtajan suulla esimerkkinä epäkohdasta, johon on saatava ratkaisu. Migrin eri osastojen ja viranomaisten välillä tiedon tulisi kulkea paremmin, jotta inhimilliseltä kärsimykseltä vältyttäisiin. Sisäministeri ja Migri vakuuttivat jutuissa asioita tarkistettavan näiltä osin. Vaikka viranomaiset eivät jutuissa halunneet ottaa suoraan kantaa yksittäistapaukseen, pian uutisoinnin jälkeen afgaanimies sai työluponsa ja perhe sai jäädä maahan.

Haastateltavat kertovat, miten he tämän pakkopalautustapauksen jälkeen yhdessä turvapaikanhakijoiden kanssa keskustellen päätyivät viemään epäoikeudenmukaisiksi nähtyjä turvapaikkatapauksia mediaan. Näin ollen paikallisten vieraanvaraisuus kääntyi vaikuttamistoimintaan, jossa otetaan kriittisesti kantaa viranomaisten päätöksiin. Valtakunnallinen uutismedia oli vuoden 2017 aikoihin kutsumansa pakolaiskriisin käsittelyssä niin pitkällä, että se oli alkuvaiheiden puhtaana tilannekuvauksen ja viranomaisten myötäilyyn sijaan valmis kritisoidaan viranomaisten toimintaa (Ojala ja Pöyhkäri 2018) ja ehkä siksikin mielellään tarttui tarjottuihin tapauksiin.

Mediassa on pakkopalautustapauksen jälkeen käsitelty Kyyjärven yksittäisten perheiden tapauksia, joissa turvapaikanhakijataustaisia miehiä on vakinaistettu tehtaalle, ja he ovat saaneet pidempiaikaiset oleskeluluvat, mutta vaimot ja lapset ovat joutuneet elämään jatkuvan karkotusuhan alla vuosikausia. Lehtijutuissa on tuotu epäkohtana esiin, miten esimerkiksi perheenyhdistäminen ei ole mahdollista alueen matalan palkkatason vuoksi (esim. Maaseudun tulevaisuus 12.2.2019; KSML 19.11.2019). Lehtijutuissa päähuomiona on usein työllistyneiden miesten hyödyllisyys paikkakunnalle ja työvoimapulasta kärsivälle alalle, sekä perheiden sopeutuminen paikkakunnalle. Varsinaisia turvapaikanhakijoiden suojelun tarpeeseen liittyviä seikkoja lehtijutuissa avataan kuitenkin vain vähän. Tämä saattaa osaltaan liit-

tyä haastateltavien esiintuomaan seikkaan, että kaikille turvapaikanhakijoille mediahuomion hakeminen liittyen heidän alkuperämaahansa ja turvapaikkaperusteisiin ei ole mahdollista turvallisuussyistä, mikäli karkotus toteutuisi.

Kyyjärvi-tapauksen kautta mediassa on tarkasteltu koko vastaanoton elinkaarta aina saapumisesta hankaluuksiin ja lopputuloksiin asti. Toimittajat ovat Kyyjärvi-tapauksen kautta ottaneet kriittisesti kantaa viranomaisten toimintaan paikallisten asukkaiden rinnalla. Kuitenkin mediahuomio on keskittynyt valikoituihin teemoihin: työn ja perheiden sopeutumiseen ylläpitäen stereotyyppioita hyvistä turvapaikanhakijoista, jotka ansaitsevat jäädä maahan. Tämän kaltaista diskurssia tulisi tarkastella kriittisesti (ks. myös Lyytinen 2021) sillä se ylläpitää osaltaan rajanvetoa ”hyviin maahanmuuttajiin” ja toisiin, vieraisiin muukalaisiin, jotka eivät ansaitse jäädä maahan. Tällöin sivuutetaan arviot turvapaikanhakijoiden suojelun tarpeesta.

Vuonna 2020-21 haastatellut kyyjärveläiset kokevat niin kutsutun institutionaalisen luottamuksen (Möllering 2006) muuttuneen, jopa murentuneen viime vuosien kokemusten vuoksi (ks. myös Pirkkalainen ym. 2022). Turvapaikanhakijoiden saapuessa paikkakunnalle 2015 paikallisten ruohonjuuritason vastaanottoa harjoitettiin luottaen valtion viranomaisten oikeudenmukaiseen toimintaan. Tästä lähtökohdasta kielteisten turvapaikkapäätösten lukeminen vaikutti heidän institutionaaliseen luottamukseensa erityisesti Migriä kohtaan. Kalevi kertoo ihmetelleensä surullisena päätöksenteontasoa turvapaikkaasioissa:

oon tällöinen maalaispoika, mutta joskus tuntuu että tajjankin tietää tästä asiasta [turvapaikanhakijan alkuperämaan tilanteesta ja konfliktista] enemmän kuin päättäjät jotka päättää näistä, semmonen surullinen olo. Semmonen tunne on tullut että Migrillä ei oo kovin korkea käsitys.

Institutionaalista luottamusta on murentanut myös kokemus siitä, että viranomaiset eivät luota kansalaisiin. Kalevi kertoo huomanneensa, ettei esimerkiksi vetoomuksilla, joita on tehty erään perheen puolesta, ole päätöksissä mitään merkitystä, sillä ”siellä [Migrissä] ei luoteta meihin ihmisiin jotka tavallaan pystyis takaamaan nämä henkilöt, jotka täällä on ja joiden perheet on täällä”. Jotkut haastateltavista kuvaavat myös yleisemmin pettymyksen tunnetta ja institutionaalisen luottamuksen vähenemistä, kuten Martta kuvailee :

Aika pettynyt suomalaiseen yhteiskuntaan tällä hetkellä. Valitettavasti luottamus on murentunut, asioiden hoitaminen on liian byrokraattista, tuntuu että jossakin virkamiesportaassa halutaan siirtää vastuuta.

Kyyjärven asukkaat ovat kohdanneet ristiriitaisen tilanteen, jossa Suomen turvapaikapolitiikka ajaa ihmisiä pois paikkakunnalta vieraanvaraisuudesta ja ystävyysuhteista huolimatta. Myös Kyyjärven sijainti kaukana kasvukeskuksista lisää poismuuttoa. Melkein kaikki kuntaan vuonna 2015 turvapaikanhakijoina saapuneet olivat muuttaneet pois paikkakunnalta vuoteen 2022 mennessä. Osa myönteisen turvapaikkapäätöksen saaneista ihmisistä on muuttanut pois suuremmille paikkakunnille, sillä turvapaikkapäätöksen tiimoilta he ovat oikeutettuja kotoutumiskoulutukseen, jota ei ole mahdollista järjestää pienessä kunnassa vain pienelle määrälle pakolaisia. Tästäkin epäkohdasta kunta on tehnyt toistuvia vetoomuksia, kuten vuonna 2015 Kyyjärvellä toiminut kunnanjohtaja haastattelussa toteaa. Osa haastateltavista toteaa, että maahanmuuttoa ”markkinoitiin” hyödyllisenä kunnalle, mutta osin liittyen pitkittyneisiin turvapaikkaprosesseihin kunta ei ole hyötynyt taloudellisesti turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Näihin tosiasioihin ei ole mediahuomionkaan avulla voitu merkittävästi vaikuttaa.

Haastateltavat kuvaavat kokemuksiaan turvapaikanhakijoiden kanssa yhtäältä elämää rikastuttaviksi ja toisaalta heidän oleskelunsa virallistamiseen liittyvästä jatkuvasta ”taistelusta” ja institutionaalisen luottamuksen murenemisesta johtuen raskaaksi. Vuonna 2017 silloinen sisäministeri Paula Risikko vieraili Kyyjärvellä ja palkitsi ”Kyyjärven ihmeen”. Tilaisuudesta kirjoitettu lehtiartikkeli alkaa Risikon sanoilla: ”täällä hohkaa upea toivon valo. Kyyjärvellä ei eletä toivon tuolla puolen, vaan toivon tällä puolen” (KSM 5.2.2017). Vuoden 2020 marraskuussa toivon valo on hiipunut, kun Kalevi kiteyttää monen vapaaehtoistoimintaan vuonna 2015 organisoituneet paikkakuntalaisen tunteen:

Me tehtiin mitä meiltä vaadittiin, kun turvapaikanhakijoita tänne tuli, se noteerattiin ja saatiin jopa palkintoja. Nyt me ei voida näitä kahta perhettä täällä säilyttää, se tuntuu kohtuuttomalta, että miksi meitä narrattiin tämmöseen hommaan?

Johtopäätökset

Tarkastelimme artikkelissa Kyyjärveä tapauksena, josta tuli vuoden 2015 pakolaisten vastaanottokriisin jälkeen valtakunnallisen mediajulkisuuden määrittelemä vieraanvarainen paikka (ks. Nikunen 2018, 22). Analysoimme vierauden ja vieraiden kohtaamista pienen paikkakunnan kontekstissa sekä mediakehystystä vieraudesta, vieraanvaraisuudesta, kohtaamisista ja toiseudesta. Kuvasimme ruohonjuuritason prosesseja nojaten vieraanvaraisuuden käsitteeseen ja Sara Ahmedin (2000) teoretisointiin vierauden kohtaamisesta ja rajanvedoista vieraiden ja ”meidän” välillä. Näissä kohtaamisissa vieraat tunnistetaan ja hyväksytään osaksi ”meitä”. Lisäksi tarkastelimme prosessien vaikutuksia paikallisiin ihmisiin, ja mediakehystystä paikkakunnasta.

Kyyjärvellä turvapaikanhakijoiden ja paikallisten välisen ensikohtaamisen taustalla vaikuttivat

yleiset mediarepresentaatiot, kuten stereotyyppiturvapaikanhakijoista uhkana, ja ihanteet työtä pelkäämättömistä ja ahkerista ihmisistä, joita liitetään hyvään maahanmuuttajuuteen. Ahmedin (2000) ajatukseen ”ksenofobian taloudesta” kuuluu se, että tiettyihin kehoihin merkitään vieraus ja uhkat. Erityisesti muslimimaista yksin tullessiin turvapaikanhakijamiehiin liitettyjä uhkakuvia esitetään laajalti mediassa. Kyyjärven tapauksessa odotukset, ennakkoluulot ja ensikohtaamiset olivat näiden rakenteiden värittämiä, samaan tapaan kuin tutkimuksissa toisaalla Suomessa (esim. Sotkasiira 2021b). Lapsiperheet oli helpompi toivottaa tervetulleiksi, kuin yksin tulleet nuoret miehet. Lapsiperheiden saapumiseen liittyi myös erilaisia odotuksia hyötynäkökulmista, jotka voidaan ymmärtää muuttotappiokunnan kontekstissa toiveina uusista asukkaista ja palvelujen turvaamisesta.

Aktiivinen kansalaistoiminta, kunta, vastaanottokeskus ja paikallinen tehdas tarjosivat kohtaamisen tiloja paikallisten ja turvapaikanhakijoiden välille. Näin ne loivat myös puitteet vieraanvaraisuudelle ja luottamussuhteiden rakentamiselle. Vieraiden ja vierauden kohtaamisissa ja erityisesti kuulumisen määrittelyissä ruohonjuuritasolla on kyse luottamuksen rakentumisesta vieraiden ja paikallisten välillä. Siihen liittyy myös rakenteellisia ulottuvuuksia ja vieraille asetettuja ”ehtoja”, ainakin epäsuorasti. Kyyjärven tapauksessa erityisesti kohtaamiset työssä loivat luottamusta ja auttoivat rajojen murtamisessa vieraiden toisten ja ”meidän” välillä. Mediajulkisuus tuki tätä luottamuksen rakentamista myönteisillä esityksillä paikkakunnan vieraanvaraisuudesta, kohtaamisten vastavuoroisuudesta ja korostamalla turvapaikanhakijoiden työllistymistä. Tässä paikallismedian rooli oli aluksi keskeinen, myöhemmin valtakunnallinen media omaksui samat myönteiset esitystavat.

Ihmisten välinen luottamus voi muuttaa laajempia luottamuspositiota paljastamalla rakenteelli-

sia epäkohtia, jotka vaikuttavat niin kutsuttuun institutionaaliseen luottamukseen (esim. Möllering 2006). Ahmedin (2000) ajatukseen kohtaamisten yllätyksellisyydestä nojaten esitimme, että turvapaikanhakijoiden kohtaamisten ja uusien luottamuspositioiden välityksellä paikalliset kohtasivat heille ennen tuntemattomia rakenteita ja epäkohtia, kuten kiristynyttä turvapaikkapolitiikkaa ja maahanmuuttopolitiikan byrokratiaa. Erityisesti negatiivisten turvapaikkapäätösten ja karkotusuhan edessä paikallisten ihmisten silmät avautuivat suhteessa turvapaikanhakijoiden suojelutarpeeseen ja lähtömaan ongelmiin. He myös arvioivat uudelleen valtion toimintaa, joka johti monen kohdalla institutionaalisen luottamuksen horjumiseen samaan tapaan kuin muualla Suomessa turvapaikanhakijoiden puolesta organisoituneilla aktivisteilla (Pirkkalainen ym. 2022). Rakenteellisten epäkohtien paljastuessa osa paikallisista vapaaehtoisista näki median roolin potentiaalisena ”vallan vahtikoirana” ja he hakivat mediajulkisuutta turvapaikkapolitiikan epäkohdille.

Vaikka media joiltain osin toi esiin Kyyjärvelläkin alkuun koettuja ennakkoluuloja, sen suhtautumisen kauttaaltaan oli kuitenkin poikkeuksellisen myönteistä. Suhtautumista saattaa selittää jossain määrin se, että tapahtumat Kyyjärvellä etenivät medialle sopivassa tahdissa. Alkuun tyydyttiin kuvaamaan tapahtumia ilman suurta kyseenalaistamista. Negatiivisesti värityneissä niin kutsutun pakolaiskriisin tunnelmissa mediaesityksiin myös kaivattiin myönteisempiä esimerkkejä onnistuneesta vastaanotosta. Myöhemmin, kun uutismedioillakin oli ollut aikaa pohtia omaa suhtautumistaan Suomeen vuonna 2015 saapuneisiin pakolaisiin ja erityisesti viranomaistoimintaan, osa niistä oli valmis asettumaan asukkaiden rinnalle heidän tuekseen. Näin ollen Kyyjärvi oli myös medialle tapaus, jonka avulla se sai mahdollisuuden tarkastella turvapaikanhakuun ja erityisesti vuoden 2015 pakolaisten vastaanottokriisiin

liittyvää koko turvapaikanhaun elinkaarta. (Ks. Ojala & Pöyhtäri 2018.)

Mediakehystys pakkopalautus- ja turvapaikkaepäkohtien uutisoinnissa on kuitenkin pitkälti liittynyt Kyyjärven turvapaikanhakijoiden työllistymiseen ja siten osaltaan ylläpitänyt hyötynäkökulmaa maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan keskusteluissa suojeluntarpeen tai yleisten ihmisoikeuksien jäädessä taka-alalle. Jako maahanmuuttajiin, jotka ansaitsevat jäädä, ja heihin, jotka eivät ansaitse jäädä maahan ylläpitää toiseuttavia rakenteita ja sellaisenaan toistaa aiempia mediarepresentaatioita (esim. Maasilta & Nikunen 2018).

Epäkohtien tuominen uutismediaan ei myöskään paikallisten kyyjärveläisten kannalta ole johtanut kaikilta osin toivottuun lopputulokseen. Ruohonjuuritason vieraanvaraisuudesta, läheisistä ihmissuhteista ja viranomaisten päätösten haastamisesta huolimatta suurin osa vuonna 2015 saapuneista ihmisistä on muuttanut pois Kyyjärveltä. Institutionaalisen luottamuksen murenemisen lisäksi paikalliset pettyivät siihen, että Kyyjärven kaukaisen sijainnin vuoksi pakolaistatuksen saaneet ihmiset ovat joutuneet muuttamaan paikkakunnalta pois kotoutumispalveluiden puuttuessa.

Median ja politikkojenkin hehkuttama ”Kyyjärven ihme” näyttäytyy siten muutamia vuosia myöhemmin turvapaikanhakijoiden parissa vapaaehtoisuutta tehneille ihmisille lähinnä vain sanahelinänä. Yksittäisen kyläyhteisön vieraanvaraisuus ja avoimuus turvapaikanhakijoiden mukaan ottamiselle omiin yhteisöihin ja sen mediakehystys pitkälti ansaitsevuuden ja maahanmuuttajien hyötynäkökulmien kautta ei pysty kaikilta osin murentamaan turvapaikanhakijoiden yleistä toiseuttavaa mediakehystystä. Myöskään ruohonjuuritason vieraanvaraisuus ja ”reilu” vieraiden kohtaaminen eivät pysty ainakaan lyhyellä aikavälillä vaikuttamaan valtiotason turvapaikka-

maahanmuuttopolitiikkaan. Kyyjärven tapauksella mediassa on kuitenkin ollut symbolinen rooli kansalaisten ja kansakunnan itseymmärryksen kuvaajana. Oikeistopopulismin ja maahanmuuttokriittisyyden nousun aikakaudella kokonaiskuvaa tasapainottamaan tarvittiin ihannekuva Suomesta ja sen pienestä paikkakunnasta, Kyyjärvestä, vieraanvaraisena auttajana. Tapaus kokonaisuudessaan osoittaa, että pienillä paikkakunnilla osataan ja myös halutaan ottaa tulijat vastaan, mutta pidempiaikaisen asettumisen tueksi tarvitaan yhteiskunnan mahdollistavat rakenteet.

Asetelma Suomessa on jälleen muuttunut vuonna 2022, kun ukrainalaiset pakenevat sotaan. Toisin kuin vuoden 2015 tulijat, ukrainalaiset naiset, lapset ja vanhukset nähdään lähtökohtaisesti aitoina ja ansaitsevina pakolaisina, jotka tulee vastaanottaa vieraanvaraisesti ilman kyseenalaistamista, eikä media lähtökohtaisesti merkitse heitä muukalaisiksi. Vuoden 2015 jäljiltä rakenteet tulijoiden vastaanottoon ovat valmiina ja vieraanvaraisuus on ennennäkemätöntä. Uusi pakolais-tilanne herättää kuitenkin useita kysymyksiä, joita tutkimuksen olisi tärkeää tarkastella jatkossa. Säilyykö vieraanvaraisuus ehdottomana vai aletaanko pakolaisten asettumiselle esittää ehtoja? Millaiseksi vieraanvaraisuuden ja luottamuksen dynamiikka muotoutuu muuttuvien poliittisten suhdanteiden ja rakenteiden puitteissa, jotka tukevat vastaanottoa, mutta vain väliaikaisesti? Mitä tapahtuu paikallisyhteisöissä ja maahanmuuttopolitiikassa, mikäli pakolaisten paluu ei olisikaan mahdollista väliaikaisen suojelun statuksen lopuessa?

Kirjallisuus

- AHMED, SARA. 2000. *Strange Encounters. Embodied Others in Post-coloniality*. Lontoo: Routledge.
- APARNA, KOLAR & JORIS SCHAPENDONK. 2020. "Shifting itineraries of asylum hospitality: Towards a process geographical approach of guest-host relations". *Geoforum* 116: 226–234.

- BENDIXSEN, SYNNOVE & TRYGVE WYLLER. Toim. 2019. *Contested Hospitalities in a Time of Migration Religious and Secular Counterspaces in the Nordic Region*. New York: Routledge.
- BRUN, CATHRINE. 2010. "Hospitality: Becoming IDPs and Hosts in Protracted Displacement". *Journal of Refugee Studies* 23:3, 337–55.
- BULLEY, DAN. 2017. *Migration, Ethics & Power. Spaces of Hospitality in International Politics*. Lontoo: Sage.
- BYGNES, SUSANNE. 2020. "A Collective Sigh of Relief: Local Reactions to the Establishment of New Asylum Centers in Norway." *Acta Sociologica* 63:3, 322–334.
- COULDRY, NICK. 2012. *Media, Society, World: Social Theory and Digital Media Practice*. Cambridge: Polity Press.
- DAVYDOVA-MINGUET, OLGA & PIRJO PÖLLÄNEN. 2018. "Hyvinvointi rajaseudulla asuvien venäläisten maahanmuuttajajanaisten arjessa." Teoksessa *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi. Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä*, toim. Johanna Hiitola, Merja Anis & Kati Turtiainen. Tampere: Vastapaino, 169–188.
- DERRIDA, JACQUES. 1997. *Politics and Friendship: A Discussion with Jacques Derrida*. Center for Modern French Thought, University of Sussex. <http://www.livingphilosophy.org/Derrida-politics-friendship.htm> (Luettu 5.1.2022.)
- DERRIDA, JACQUES. 2000. *Of hospitality: Anne Dufourmantelle invites Jacques Derrida to respond*. Stanford: Stanford University Press.
- FLYNN, MOYA & REBECCA KAY. 2017. "Migrants' experiences of material and emotional security in rural Scotland: Implications for longer-term settlement." *Journal of Rural Studies* 52: 56–65.
- FONTANARI, ELENA & MAURIZIO AMBROSINI. 2018. "Into the Interstices: Everyday Practices of Refugees and Their Supporters in Europe's Migration 'Crisis.'" *Sociology* 52:3, 587–603.
- HAAPAJÄRVI, LINDA, JUTTA JUVENIUS & LOTTA JUNNILAINEN. 2020. "Hyvä naapuri, hyvä suomalainen – erontekojen ja kuulumisen käytännöt Helsingin monietnisillä asuinalueilla." *Sosiologia* 57:4, 326–345.
- HAVERINEN, VILLE-SAMULI. 2018. "Pakotetusta toimettomuudesta – turvapaikanhakijoiden kotoutuminen vastaanotto toiminnan osana." *Janus* 26:4, 309–325.
- HIITOLA, JOHANNA & VALTTERI VÄHÄ-SAVO. 2021. "Reassembling attachments: place and well-being among Afghan refugees in a small rural town." *Journal of Ethnic and Migration Studies*, DOI: 10.1080/1369183X.2021.1905507.
- HORSTI, KARINA & CAROLINA BOE. 2018. "Anti-racism from the Margins: Welcoming Refugees at Schengen's Northernmost Border." Teoksessa *Racialization, Racism and Anti-racism in the Nordic Countries*, toim. Peter Hervik. Basingstoke: Palgrave, 183–202.
- JENKINS, JOY & RASMUS KLEIS NIELSEN. 2020. "Proximity, Public Service and Popularity: A Comparative Study How Local Journalists View Quality News." *Journalism Studies* 21:2, 236–253.
- KOTILAINEN, NOORA & JUSSI LAINE. Toim. 2021. *Muuttoliike murroksessa. Metaforat, kielikuvat, merkitykset*. Helsinki: Into.
- KOTILAINEN, NOORA & SAARA PELLANDER. 2021. "Väärännäköiset pakolaiset vaarallisina vieraina. Pakolaisten mediakuvat ja koettu turvallisuus." Teoksessa *Arjen turvallisuus ja muuttoliikkeet*, toim. Laura Assmuth, Ville-Samuli Haverinen, Eeva-Kaisa Prokkola, Pirjo Pöllänen, Anni Rannikko & Tiina Sotkasiira. Helsinki: SKS, 155–179.
- LEMS, ANNIKA. 2020. "Phenomenology of Exclusion: Capturing the Everyday Thresholds of Belonging." *Social Inclusion* 8:4, 116–125.
- LYYTINEN, EVELIINA. 2021. "'I have my everything in here': Welcome, Unwelcome and Rewelcome in Asylum Seeker's Deportability." *Hospitality & Society*, DOI: https://doi.org/10.1386/hosp_00042_1
- MAASILTA, MARI & KAARINA NIKUNEN. TOIM. 2018. *Pakolaisuus, tunteet ja media*. Tampere: Vastapaino.
- MAESTRI, GAJA & PIERRE MONFORTE. 2020. "Who Deserves Compassion? The Moral and Emotional Dilemmas of Volunteering in the 'Refugee Crisis.'" *Sociology* 54:5, 920–935
- MCCLUSKEY, EMMA. 2019. *From Righteousness to Far Right. An Anthropological Rethinking of Critical Security Studies*. Montreal: McGill-Queen's University Press.
- MERIKOSKI, PAULA. 2021. "'At Least They are Welcome in my Home!' Contentious Hospitality in Home Accommodation of Asylum Seekers in Finland." *Citizenship Studies* 25:1, 90–105.
- MERIKOSKI, PAULA. 2022. "Living Together through the Asylum Process: Affective Proximity in Home Accommodation of Asylum Seekers." *Sociology*, DOI: 10.1177/0038038522109112.
- MÖLLERING, GUIDO. 2006. *Trust: Reason, Routine, Reflexivity*. Oxford: Elsevier.
- NIEMI, HANNA & ULLA SIIRTO. 2019. "Solidaarista yhdessä elämisen taitoa vai vieraanvaraisuutta: evankelisluterilaiset seurakunnat turvapaikkatyössä." Teoksessa *Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa*, toim. Eveliina Lyytinen. Turku: Siirtolaisuusinstituutti, 231–247.
- NIKUNEN, KAARINA. 2016. "Hopes of Hospitality: Media, Refugee Crisis and the Politics of a Place." *International Journal of Cultural Studies* 19:2, 161–176.
- NIKUNEN, KAARINA. 2018. "Badolato-Kauhava: maantieteellisen mielikuvituksen merkitys pakolaispolitiikassa." Teoksessa *Pakolaisuus, tunteet ja media*, toim. Mari Maasilta & Kaarina Nikunen. Tampere: Vastapaino, 21–47.

- NYKÄNEN, TAPIO, SAARA KOIKKALAINEN, TIINA SEPPÄLÄ, ENNI MIKKONEN & MINNA RAINIO. 2019. "Poikkeusajan tilat: vastaanottokeskukset pohjoisessa Suomessa". Teoksessa *Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa*, toim. Eveliina Lyytinen. Turku: Siirtolaisuusinstituutti, 161–182.
- OFFE, CLAUS. 1999. "How can we trust our fellow citizens." Teoksessa *Democracy and Trust*, toim. Mark Warren. Cambridge: Cambridge University Press, 42–87.
- OJALA, MARKUS & REETA PÖYHTÄRI. 2018. "Watchdogs, advocates and adversaries: Journalists' relational role conceptions in asylum reporting." *Media and Communication* 6:2, 168–178.
- PIRKKALAINEN, PÄIVI. 2021. "We Hugged Each Other During the Cold Nights": The Role of Affect in an Anti-Deportation Protest Network in Finland." *Social Movement Studies*. DOI: 10.1080/14742837.2021.1989292.
- PIRKKALAINEN, PÄIVI, LENA NÄRE & EVELIINA LYYTINEN. 2022. "I Do not Trust Any of Them Anymore": Institutional Distrust and Corrective Practices in Pro-asylum Activism in Finland." *Current Sociology*, tulossa.
- PÖLLÄNEN, PIRJO. 2020. "Veran" ja "Husseinin" arki ja asettuminen raja-alueen maaseudulle. Etnografinen tutkimus kahdesta maahanmuuttajataustaisesta väestöryhmästä Pohjois-Karjalassa." *Maaseutututkimus* 28:2, 32–60.
- PÖYHTÄRI, REETA. 2014. *Immigration and Ethnic Diversity in Finnish and Dutch Magazines. Articulations of Subject Positions and Symbolic Communities*. Tampere: Tampere University Press, Acta Universitas Tamperensis 1903. Väitöskirja.
- PÖYHTÄRI, REETA. 2018. "Raiskausutisista vihapuheeseen: uutismedian eettistä harkintaa." Teoksessa *Pakolaisuus, tunteet ja media*, toim. Mari Maasilta & Kaarina Nikunen. Tampere: Vastapaino, 92–126.
- SCHWIERTZ, HELGE & HELEN SCHWENKEN. 2020. "Introduction: Inclusive Solidarity and Citizenship along Migratory Routes in Europe and the Americas." *Citizenship Studies* 24:4, 405–423.
- SELIGMAN, ADAM. 2000. *The Problem of Trust*. New Jersey: Princeton University Press.
- SOTKASIIRA, TIINA & VILLE-SAMULI HAVERINEN. 2016. "Battling for Citizenship. A Case Study of Somali Settlement in Lieksa, Finland." *Nordic Journal of Migration Research* 6:2, 115–123.
- SOTKASIIRA, TIINA. 2017. "Rural racism – From a Discourse into a Multifaceted Experience of Settling Asylum Seekers in Finnish Countryside." Teoksessa *Proceedings of the XXVII Congress. Uneven processes of Rural Change: On Diversity, Knowledge and Justice*, toim. Kristina Svets. The Institute of Sociology: Jagiellonian University.
- SOTKASIIRA, TIINA. 2018. "Kotoutumista vai hyvinvointia? Metafora-analyysi syrjäseutujen kotopalveluista." Teoksessa *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi. Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä*, toim. Johanna Hiitola, Merja Anis & Kati Turtiainen. Vastapaino: Tampere, 30–52.
- SOTKASIIRA, TIINA. 2021a. "Maahanmuuttajien arjen turva ja turvattomuus Pohjois-Karjalan maaseutualueilla." Teoksessa *Arjen turvallisuus ja muuttoliikkeet*, toim. Laura Assmuth, Ville-Samuli Haverinen, Eeva-Kaisa Prokkola, Pirjo Pöllänen, Anni Rannikko & Tiina Sotkasiira. SKS: Helsinki, 93–123.
- SOTKASIIRA, TIINA. 2021b. "En haluaisi olla yksin tullut nuori mies." Pakkomuuttajien vastaanottamisen ehdot maaseudulla." *Sukupuolentutkimus* 3, 20–32.
- TUOMI, JOUNI & ANNELI SARAJÄRVI. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- VAN LIEMPT, ILSE & SARA MIELLET. 2021. "Being Far Away from What You Need: The Impact of Dispersal on Resettled Refugees' Homemaking and Place Attachment in Small to Medium Sized Towns in the Netherlands." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 47:11, 2377–2.
- VÄLIMAA, MIRA. 2021. "Erontekoja meidän ja muiden välillä: Turvapaikanhakijoihin kohdistuva vastarinta maaseudun kontekstissa." *Maaseutututkimus* 29:1, 6–31.
- WHYTE, ZACHARY, ROMME LARSEN BIRGITTE & FOG OLWIG KAREN. 2019. "New neighbours in a time of change: local pragmatics and the perception of asylum centres in rural Denmark." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45:11, 1953–1969.
- YIN, ROBERT. 2014. *Case Study Research: Design and Methods*. Sage: Los Angeles.

Media-aineisto

- ANTILA, PASI. 2017. "Sisäministeri palkitsi 'Kyyjärven ihmeen' – kunta sai tunnustuksen turvapaikanhakijoiden eteen tehdystä työstä." *Keskisuomalainen* 5.2.2017.
- JOKINEN, ESA. 2019. "Omar on vakityössä Betsetin tehtaalla Kyyjärvellä, mutta vaimo ja neljä lasta saivat käännätyispäätöksen Irakiin – kuntalaiset vetoavat nyt viranomaisiin." *Keskisuomalainen* 19.11.2019.
- KOIVULA, JUKKA. 2016. "Amnesty ja Sadankomitea palkitsivat Kyyjärven pakolaistyön – 'Kuntapäätäjät kertoivat julkisesti muuttaneensa kantansa'." *Maaseudun tulevaisuus* 8.12.2016.
- KOIVULA, JUKKA. 2019. "Työ, talo ja suomen kieli auttoivat afgaaniperhettä kotoutumaan Kyyjärvelle – pelkona yhä pakkopalautus." *Maaseudun Tulevaisuus* 12.2.2019.
- MAUKONEN, RIIKKA. 2017. "Afgaaniperheen pakkopalautus keskeytettiin Kyyjärvellä." *Keskisuomalainen* 6.9.2017.
- PALONIEMI, AILA. 2017. Mielipidekirjoitus: "Kyyjärvi ansaitsee kotouttamisen pilottikoikeuden." *Keskisuomalainen* 14.9.2015

- PÖLKKI, MINNA. 2016. "Turvapaikanhakijat saavat jäädä asumaan Kyyjärvelle, vaikka vastaanottokeskus suljetaan." *Helsingin Sanomat* 30.9.2019.
- RANTANEN, ANNIKA. 2017. "Kyyjärven afgaaniperheen palautusjutussa jälleen käänne – Kunnanjohtaja: 'Pahin skenaario on, että vain isä saa jäädä'" *YLE* 28.9.2017.
- SAARENKETO, PIIA. 2016. "Kyyjärvellä halutaan, että vastaanottokeskus säilyy." *Keskisuomalainen* 31.5.2016.
- SAARENKETO, PIIA. 2016. "Kyyjärvi palkittiin asennemuutoksesta turvapaikanhakijoihin." *Keskisuomalainen* 7.12.2016.
- SAARENKETO, PIIA. 2020. "Betset toivoo helpotusta turvapaikanhakijoiden työllistämiseen ja kutsui kansanedustajat kylään: 'Suomalaistenkaan tulot eivät ylitä vaadittua rajaa.'" *Keskisuomalainen* 14.1.2020.
- SAVELA, SANNA. 2016. "Kyyjärvellä vastustetaan vastaanottokeskuksen sulkemista – mielenosoitus suunnitteilla." *YLE* 31.5.2016.
- SAVELA, SANNA. 2016. "Kunta, joka rakastui turvapaikanhakijoihin – 'On meiltä pois, jos he lähtevät.'" *YLE* 7.9.2016.
- SAVELA, SANNA. 2017. "Kansanjuhla ihmisoikeuspalkintojen kunniaksi – 'Puhutaan Kyyjärven ihmeestä.'" *YLE* 5.2.2017.
- SAVELA, SANNA. 2017. "Jo kolmas ihmisoikeuspalkinto Kyyjärvelle." *YLE* 21.3.2017.
- SAVELA, SANNA. 2020. "Betonitehdas sai kipeästi tarvitsemansa työntekijät turvapaikanhakijoista, nyt perheitä uhkaa käännytys – tehdaspäällikkö: 'Kohtuutonta meille ja heille.'" *YLE* 4.2.2020
- SEPPÄLÄ, ANTTI. 2015. "Myös Kyyjärvi harkitsee vastaanottokeskusta." *YLE* 4.11.2015.
- SEPPÄLÄ, ANTTI. 2016. "Kyyjärvellä tempaistiin valokuvalla vastaanottokeskuksen puolesta." *YLE* 3.6.2016.
- SEPPÄLÄ, ANTTI. 2016. "Kyyjärven vastaanottokeskus lakkaa – työt loppuvat yhdeksältä." *YLE* 17.11.2016.
- SEPPÄLÄ, ANTTI. 2016. "Sadankomitean rauhanpalkinto Kyyjärvelle." *YLE* 7.12.2016.
- SEPPÄLÄ, ANTTI. 2017. "Kyyjärvi on asenneilmapiiiriltään poikkeuksellinen kunta – turvapaikanhakijat saavat jäädä." *YLE* 30.9.2016.
- SEPPÄLÄ, ANTTI. 2017. "Äiti ja vauva pakenevat poliisia Kyyjärvellä – käännyttävän perheen isä haettiin työpaikalta ja lapsi päiväkodista." *YLE* 5.9.2017.
- SEPPÄLÄ, ANTTI. 2017. "Turvapaikkaa hakeneet äiti ja vauva edelleen kateissa Kyyjärvellä – käännyttäväksi haetulla isällä edellytykset työntekijän oleskelulupa." *YLE* 6.9.2017.
- STENROOS, MARIA & HARA, JYRKI. 2017. "Kyyjärven pakkopalautus puhuttaa viranomaisia – Työ Suomessa voi olla syy siirtää paluulentoa." *YLE* 7.9.2017.
- TOLVANEN, PAULIINA. 2016. "Amnestyn Kynttiläpalkinto Kyyjärvelle – kunnanjohtaja: 'Torilla tavataan.'" *YLE* 8.12.2016.
- TOLVANEN, PAULIINA. 2017. "Poliisi on vapauttanut Kyyjärvellä kiinnitetun afgaani-isän ja lapsen." *YLE* 6.9.2017.
- VAAHERKUMPU, MAARIT. 2015. "Ensimmäiset turvapaikanhakijat saapuivat Kyyjärvelle." *Keskisuomalainen* 18.12.2015.
- VAAHERKUMPU, MAARIT. 2016. "Paikalliset tempaisevat keskuksen puolesta." *Keskisuomalainen* 1.6.2016.
- VAAHERKUMPU, MAARIT. 2016. "Vetoomus ministerille: Kyyjärvi ei halua luopua vastaanottokeskustaan." 7.7.2016.
- VAAHERKUMPU, MAARIT. 2017. "Kyyjärvellä juhliitaan kotouttamistyöstä saatuja palkintoja." 30.1.2017.
- VALTAVAARA, MARJO. 2016. "Kyyjärveläiset vastustavat vastaanottokeskuksen sulkemista – 'Perheet ja pienet lapset sulattivat sydämet.'" *Helsingin Sanomat* 4.6.2016.
- VALTAVAARA, MARJO. 2016. "Aluksi kaavailtiin kodinturvajoukkoja – Kyyjärvi mullisti asenteensa turvapaikanhakijoita kohtaan, nyt kunnalle sataa palkintoja." *Helsingin Sanomat* 8.12.2016.
- VIISPIIKKINEN. 2015. "Kyyjärven tiloja valmistellaan turvapaikanhakijoille." *Viispiikkinen* 3.12.2015.
- VIISPIIKKINEN. 2016. "Hyytävän ihana Kyyjärvi." *Viispiikkinen* 14.1.2016.
- VIISPIIKKINEN. 2016. "Remonttipulaisista tuli N.N:lle kuin omia poikia." *Viispiikkinen* 2.6.2016.
- VIISPIIKKINEN. 2016. "Amnestyn kynttiläpalkinto Kyyjärven asukkaille." *Viispiikkinen* 15.12.2016.
- VUORELA, ARVO. 2016. "Ministerin tavanneet kyyjärveläiset toiveikkaina – vastaanottokeskus on tuonut eliksiiriä kuntaan." *YLE* 7.9.2016.
- VUORINEN, TERHO. 2016. "Kyyjärvi rakastui turvapaikanhakijoihin: 'Vastaanottokeskus tuli kuin taivaanlahjana.'" *Iltasanomat* 2.10.2016.
- VUORINEN, TERHO. 2016. "Karvalakkilähetystö piti Kyyjärven ihmien elossa – valtaosa turvapaikanhakijoista saa jäädä." *Iltasanomat* 30.9.2016.
- VUORINEN, TERHO. 2017. "Äiti ja vauva pakenivat pakkopalautusta Kyyjärvellä – isä vietiin töistä, toinen lapsi päiväkodista." *Iltasanomat* 5.9.2017.
- YLIKOSKI, MATLEENA. 2015. "Kyyjärvi tarjoaa asuntoja turvapaikanhakijoille." *YLE* 18.11.2015.